

Ольга Терещук

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1469-5742>

наукова співробітниця Науково-дослідного інституту пресознавства,
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
(Львів, Україна)
otereshchuk@ukr.net

УДК 070-028.22:[008+316.75](477.83/.86)"192/193"

«ДОВКОЛА СВІТУ» ЗА 13 МІСЯЦІВ: ІЛЮСТРОВАННИЙ ДОДАТОК ТИЖНЕВИКА «НЕДІЛЯ» (ЛЬВІВ, 1930–1931 РР.)

DOI 10.37222/2786-7552-2026-8-4

У статті здійснено комплексний аналіз ілюстрованого додатка «Довкола світу», що виходив у Львові впродовж 1930–1931 рр. до тижневика «Неділя» (1928–1939 рр.). **Актуальність** дослідження зумовлена відсутністю спеціальних наукових праць, присвячених цьому виданню, попри його важливе місце в системі української міжвоєнної преси Галичини. **Метою** статті є визначення проблемно-тематичних, жанрових і структурних особливостей додатка, а також з'ясування його ролі у розвитку української журналістики та візуальної комунікації міжвоєнного періоду. **Методологічну** основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні **методи**: аналіз і синтез наукових джерел і матеріалів періодики, історико-порівняльний, контент-аналіз та описовий. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що додаток «Довкола світу» вперше став самостійним об'єктом наукового аналізу. Визначено його тематичну структуру, жанрові особливості та функції в системі української преси міжвоєнного періоду, а також з'ясовано значення видання для формування українського інформаційно-культурного простору. **Висновки**: У результаті дослідження встановлено, що «Довкола світу» поєднував інформаційну, культурно-просвітницьку, виховну та ідеологічну функції. Основу змісту становили фотоілюстрації міжнародної та української тематики, які висвітлювали політичні події, суспільні

Для цитування: Терещук, О. (2026). «Довкола світу» за 13 місяців: ілюстрований додаток тижневика «Неділя» (Львів, 1930–1931 рр.). *Пресознавство*, 8, 62–81. Львів. <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2026-8-4>

процеси, науково-технічні досягнення, діяльність українських громадських організацій, розвиток освіти, спорту й культури, питання національної пам'яті та польсько-українських відносин. Визначено, що провідними фотожанрами були фотозамітка, фото-портрет, фотонарис та фотопейзаж. Важливу роль у формуванні впливу на аудиторію відігравали лаконічні, емоційно насичені коментарі та заголовки, які доповнювали візуальний контент і сприяли інтерпретації подій. Доведено, що додаток репрезентував новаторський тип ілюстрованої періодики, у якому поєднання візуального та текстового контенту забезпечувало не лише інформування й розвагу, а й формування національної свідомості та громадської думки.

Ключові слова: додаток «Довкола світу», ілюстрована преса, тижневик «Неділя», міжвоєнний період, Галичина, національна ідея, візуальний контент, фотоілюстрації.

Постановка проблеми. Українська преса міжвоєнного періоду в Галичині є важливим джерелом для вивчення розвитку національної журналістики, культурного життя та суспільних настроїв. Особливе місце серед тогочасних видань посідали ілюстровані часописи, у яких дедалі більше площі на шпальтах займала фотографія. З-поміж інших ілюстрованих пресодруків міжвоєнної доби вирізняється тижневик «Неділя» (Львів, 1928–1939) з двома додатками: «“Довкола світу”»: Ілюстрований додаток “Неділі”» (1930–1931) та «“Література. Мистецтво. Наука”»: Безплатний додаток до “Неділі”» (1931–1932). Задекларований як часопис для українських родин, тижневик висвітлював політичне, громадське та культурне життя як на українських землях, так і в усьому світі. Якщо часопис «Неділя» входив у коло зацікавлень сучасних дослідників як самостійний тип видання (Передирій, 1995) або як джерело для вивчення історичних та культурних процесів (Катола, 2006; Костик, 2013) чи хоча б опосередковано (Середа, 2023, с. 191), то ілюстрований додаток «Довкола світу» не став предметом спеціальних наукових студій, що зумовлює актуальність обраної теми.

Метою дослідження є комплексний аналіз ілюстрованого додатка «Довкола світу» тижневика «Неділя» (1930–1931 рр.), визначення його проблемно-тематичних, жанрових та структур-

них особливостей, а також з'ясування ролі видання у розвитку української журналістики міжвоєнного періоду.

Об'єктом дослідження є ілюстрований додаток «Довкола світу» тижневика «Неділя», який виходив у Львові упродовж 1930–1931 рр., а **предметом** – структура, тематичне наповнення та жанрова палітра видання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі немає окремого дослідження, присвяченого ілюстрованому додатку «Довкола світу». У бібліографічному описі часопису «Неділя» із розлогою анотацією, надрукованому у тритомному історико-бібліографічному дослідженні «Українські часописи Львова 1848–1939 рр.» у примітках подано лише вихідні дані додатка (Передирій, 2003). На важливості вивчення української ілюстрованої періодики наголошувала Марія Процик-Кульчицька, аналізуючи ілюстрування українських часописів періоду національно-визвольних змагань (Процик-Кульчицька, 2013а; Процик-Кульчицька, 2013b). Низка праць Бориса Чернякова присвячена історії та теорії зображальної журналістики (Черняков, 1998а; Черняков, 1998b; Черняков, 1999). Роль фотографії у журналістиці, її жанрові різновиди розглядали такі вчені, як Володимир Здоровега, Юрій Шаповал, Ярослав Табінський, Сергій Горевалов та ін. (Здоровега, 2001; Здоровега, 2004; Шаповал, 2007; Табінський, 2011; Табінський, 2020; Горевалов та ін., 2010; ін.). Зокрема, Ольга Мітчук окреслила етапи розвитку фотографії та значення її на шпальтах друкованих видань (Мітчук, 2013); Леся Поліха проаналізувала думки дослідників засобів масової комунікації щодо жанрів фотожурналістики і навела приклади фотоілюстраційного наповнення періодичних видань Закарпаття 1919–1944 рр. (Поліха, 2009).

Наукова новизна. Уперше самотійним об'єктом наукового дослідження став додаток «Довкола світу» (1930–1931 рр.) до тижневика «Неділя»: визначено його тематичну структуру, жанрові особливості та функції у системі української преси міжвоєнного періоду Галичини. У статті вперше проаналізовано особливості редакційної концепції видання та його значення для формування українського інформаційно-культурного простору.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, за-

стосовано метод аналізу та синтезу для опрацювання наукових джерел і матеріалів періодики; історико-порівняльний метод – для вивчення особливостей функціонування видання у контексті розвитку української преси міжвоєнного періоду Галичини; контент-аналіз – для дослідження тематичного та жанрового наповнення часопису; описовий метод – для характеристики структури видання.

Виклад основного матеріалу. Перше число видання «"Довкола світу"»: Ілюстрований додаток "Неділі"» (до ч. 1–45 за 1930 р. та ч. 19–21 за 1931 р.) побачило світ 6 січня 1930 р. У редакційній статті тижневика цього числа повідомлялося про те, що «редакція придбала цілу низку нових кореспондентів, поширила ілюстраційний відділ і взагалі старатисьме зробити зміст часопису ще більше всестороннім і цікавим», який «матиме найменше 20 сторін друку враз з окремим повістевим додатком» (Черговий етап, 1930). Виходив додаток обсягом 1–4 с. і мав самостійну нумерацію чисел (починаючи від ч. 3) у 1930 р. Друкувався інколи в межах числа тижневика, інколи поза його межами, з періодичністю щотижня упродовж 1930 р. (окрім січня: вийшло лише два числа на початку та в кінці місяця). Останнє (39-те) число «Довкола світу» у 1930 р. вийшло 2 листопада обсягом 1 с. в межах ч. 43(112) часопису «Неділя». У редакційній статті, надрукованій у ч. 44(113) тижневика від 9 листопада 1930 р., повідомлялося, що газета опинилася у важкій ситуації і, щоб врятувати її, редакція вирішила тимчасово зменшити обсяг часопису і тимчасово припинити видавання додатка (Від основ, 1930). Спроба відновити додаток відбулася аж 31 травня 1931 р. на чотирьох сторінках (без самостійної нумерації) з підзаголовком «Ілюстрований додаток до 19 ч. "Неділі"». Наступні два числа вийшли у червні. Загалом світ побачило 42 числа ілюстрованого додатка «Довкола світу» (1930 – Ч. 1–39, 1931 – [Ч. 1–3]), останній випуск датовано 14 червня 1931 р.

У вихідних даних додатка не зазначено редактора, проте відомо, що у той час на посаді відповідального редактора тижневика «Неділя» (1928–1931 ч. 22) перебував Микола Голубець. Залишення ним посади відповідального редактора збіглося із припиненням видавання додатка «Довкола світу». Отже, можна припустити, що додаток був зініційований та редагований М. Го-

лубцем. Адже, як згадують його сучасники, М. Голубець «слабував» на видавничу «хворобу» ([Серета], 2016), а «за редакційним столом відгукувався на всі потреби», «умів написати політичну передовицю, великий фейлетон на мистецьку чи історичну тему, оповідання, малий фейлетон і призбирати цікаву “всячину”» (Рудницький, 1942).

Завдання додатка, очевидно, було суголосним із завданнями матірнього часопису – висвітлювати події політичного, громадського, культурного життя з усього світу, спричинитися до розбудови української преси, зорієнтованої насамперед на «життя, працю й боротьбу української Нації», відповідати запитам українських родин «у всій ширині й многогранності». Крім того, виконуючи завдання української преси, не лише фіксувати політичний та культурно-національний рух, а й «оформлювати й репрезентувати», адже преса – це зброя у боротьбі «за титул і права Державної Нації» (Голубець, 1928). Отже, було вирішено подавати «серйозні» теми у розважальній манері.

«Довкола світу» – це перегляд політичного, суспільного та культурного життя у світлинах. Найцікавіші новини з усього світу подавалися у зображальній формі з коментарями у жанрі хронікального повідомлення у форматі: що? де? коли? Газетні шпальти були заповнені різноманітними за тематикою та стилем зображальними матеріалами. На одній сторінці могли поєднуватися хронікальні, репортажні, портретні, пейзажні чи макрознімки, фотоколажі, фотонариси. Видання було розраховане на широку цільову аудиторію.

Структуру додатка складали: візуальний блок (фотоілюстрації та графіка), аналітично-інформаційний блок (коментарі до світлин та інші матеріали публіцистичного характеру) і розважальний контент.

Фотопублікації часопису не виокремлено у тематичні блоки. Газетні шпальти займали світлини інформаційного характеру широкого тематичного спектра. Дотримуючись географічного принципу, ми поділимо ці фотопублікації на дві групи: міжнародні та українські новини.

Основну увагу редакція приділяла висвітленню суспільно важливих та актуальних міжнародних подій, які стосувалися політики, прав людини, економіки, екології, подій, що впливали на життя

європейських держав, США та окремих спільнот. Через світлини передано життя усього світу – різних культур, природних явищ, міст, вулиць тощо.

З-поміж матеріалів цієї тематики вирізняються фоторепортажі, присвячені конференції із роззброєння, яка відбулась у Лондоні за участі США, Японії, Великої Британії, Франції та Італії, її завданням було продовжити процес з обмеження військово-морських флотів. Значний пласт світлин присвячений Світовій енергетичній конференції, яка відбулась у Берліні 1930 р., і стала однією з наймасштабніших наукових подій того часу. Про зміни у польському уряді засвідчують тематично об'єднані світлини п. н. «З сусідських клопотів» (1930. Ч. 12. 6 квіт.). Також повідомлялося про кризові політичні ситуації в Іспанії, Франції, Німеччині, Італії.

Багато інформації друкувалося про рухи спротиву окремих етносів, менших народів проти диктатури чи експансії держав-завойовників. Зокрема, матеріали про боротьбу Індії та Єгипту за незалежність, курдське повстання друкувалися під промовистими заголовками на кшталт: «Хочемо волі», «В боротьбі за волю» (1930. Ч. 10. 23 берез.), «Боротьба за свободу Індії» (1930. Ч. 15. 4 трав.). Варто підкреслити, що вказана тенденція, очевидно, не випадкова. Редакція намагалася привернути увагу до таких подій для підтримки духу українського народу, який був окупований різними великодержавами, збудити національну свідомість та спонукати готуватися до здобуття власної волі.

У додатку підібрана різноманітна цікава інформація, переважно сенсаційна: винаходи, досягнення у різних сферах, королівські весілля, надзвичайні події тощо. Із фотозаміток читачі дізнавалися про винайдення катамарана, дозавправлення літака у повітрі, відкриття найбільшого моста у світі над рікою Міссісіпі, про мандрівки вчених до Північного та Південного полюсів, віднайдення на Півночі загиблої полярної експедиції Андре 1918 р., яку знайшов шведський вчений Г. Горн, про велетенський повітроплав, збудований у Великій Британії, першу навколосвітню подорож німецького дирижабля «Граф Цепелін», світовий рекорд висоти стрибка з парашутом американського парашутиста Берта Уайта тощо. Значна частина світлин додатка повідомляла про катастрофи та природні катаклізми: аварії, обвали в шахтах, повені, пожежі, напади саранчі тощо.

Інколи така фактологічна інформація передавалася через серію фотографій або доповнювалася в наступних номерах й переростала у репортажі. Так, повідомлення про переліт над океаном авіатора Чарльза Кінгсфорда-Сміта з товаришами доповнювалося світлинами про «пригоди» команди протягом їх шляху із такими заголовками до коментарів: «Кінгсфорд доїхав», «Перелет океану», «Літаком довкола світу» (1930. Ч. 24. 13 лип.; Ч. 25. 20 лип.).

На шпальтах газетки трапляються фотоколажі. Так, під заголовком «До століття Андерсена» зображено портрет, кабінет та пейзаж улюбленого місця перебування письменника (1930. Ч. 26. 27 лип.). Фотоколаж п. н. «На зустрічу сонцю» розповідає про британсько-німецьку експедицію на г. Канченджанга в Гімалаях (1930. Ч. 1. 6 квіт.). На світлинах читачі мали змогу побачити вершину цієї гори, гімалайський гірський краєвид та учасників експедиції.

Значне місце серед візуального контенту займали фотопейзажі (світлина викиненого корабля на берег під час шторму та ін.), зокрема урбаністичні (хмародери та мости у США, затоплені вулиці міст Великої Британії чи Франції унаслідок повені тощо).

На сторінках додатка друкувалися світлини визначних політиків, членів династійних родин, учених, представників окремих етносів, спортсменів. Фотопортрети вміщено як поодинокі, так і групові. Також траплялися тематично об'єднані – група портретів, яких об'єднує один коментар під заголовком «Ті, про яких говорять» (1930. Ч. 7. 2 берез.) або «Про цих говорили минулого тижня» (1931. [Ч. 3]. 14 черв.). У коментарях редактор тлумачив: хто зображений на світлинах, міг подати останній факт, пов'язаний з тією чи іншою особою.

Ці фотопортрети – це не просто ознайомлення з персоналією, це часто якась подія. До прикладу, світлина китайки у національному одязі: «Китайська красавиця Ву-Фу-Лян родом з Пекіну, яка претендує на китайську королеву краси» (1930. Ч. 9. 16 берез.). Світлина короля Італії Емануїла III доповнена коментарем «Італійський король Емануїл склав на днях першу свою візиту папі римському, на знак згоди між Італією та Ватиканом» (1930. [Ч. 1]. 6 січ.); світлина віцепрем'єра Австрії – коментарем «Новий уряд в Австрії. В Австрії після перебутої кризи уряду скликають новий уряд. На чолі його мав би стати віцепрем'єр Вогуанн,

якого й бачимо на світлині» (1930. Ч. 37. 19 жовт.); фотографія Е. Джонсон – «Рекордова летунка в Лондоні. Міс Емі Джонсон, одинока жінка, що відбула подорож довкола світа, витає одушевлений її подвигом Лондон» (1930. Ч. 29. 17 серп.).

Світлини жінок-рекордсменок, дружин дипломатів та фото із заручин і весіль королівських або інших відомих родин світу особливо були цікаві читачкам газетного додатка, адже ламали старосвітські стереотипи й надихали галичанок до активної участі у громадсько-політичному, спортивному житті українства, а також ознайомлювали з останніми віяннями моди, виховували естетичний смак.

Наступний вагомий пласт публікацій додатка становлять матеріали української проблематики. Реалізуюючи задекларовані завдання (у матірньому часописі), редакція пропагувала національне виховання й освіту, заохочувала до підтримки українських інституцій, українського підприємництва, закликала відправляти своїх дітей до українських навчальних закладів. Світлини відображали громадську та культурно-просвітню роботу серед українського населення, підносили питання польсько-українських відносин тощо.

Цікаво, що єдиним матеріалом щодо представлення України у світовій спільноті був репортаж про участь української делегації у XIII Міжнародному кооперативному конгресі, який відбувся у Відні у серпні 1930 р. (1930. Ч. 33. 21 верес.). На шпальті вміщено колаж та панорамні світлини з українськими і світовими представниками кооперативного руху та преси.

Велика увага у додатку надавалася висвітленню культурно-освітньої діяльності, зокрема у філіях «Просвіти», як-от: виступи хорів, аматорських гуртків, робота дитячих садочків, кооперативного руху, таких організацій, як «Луг», «Пласт», «Союз Українок» (З нашого життя. 1930. Ч. 4. 9 лют.; З нашого Підляшя. 1930. Ч. 5. 16 лют.; Для наших найменших. 1930. Ч. 14. 20 квіт.; Наші організації. 1930. Ч. 1. 18 трав.; Волинь організовується. 1930. Ч. 19. 1 черв.; Ростемо. 1930. Ч. 30. 24 черв.; Велике свято Біберщини. 1930. Ч. 2. 3 серп.; Наші кооперативні свята. 1930. Ч. 28. 10 серп.; ін.).

До навчання і зростання молоді у національному дусі, заохочування здобуття освіти закликають фото студентів Української

господарської академії в Подєбрадах (Вчуться...; Наші студенти. 1930. Ч. 8. 9 берез.), світлини дитячих садочків (захоронок) під гаслом «Дайте садок дитині!» (1930. Ч. 17. 18 трав.). Український рух за кордоном репрезентовано у світлинах «Наші на чужині» (1930. Ч. 5. 16 лют.; 1930. Ч. 32. 14 верес.), «Наші по світу» (1930. Ч. 8. 9 берез.).

Необхідність національного виховання української молоді та відповідальність батьків за майбутнє нації демонструє серія фотографій з побуту пластових таборів під загальним гаслом «Посилайте своїх дітей до Пластових таборів!» (1930. Ч. 21. 22 черв.). Фотонарис включав ілюстрації під заголовками: «Наша школа», «Зійшло сонце», «На волинських тихих водах», «Мандрівний табір», «Новики починають день», «На першій стійці», «В порті...» – це поодинокі й групові портрети, пейзажі, які передають весь колорит таборування й ознайомлюють широкий загал із неймовірною красою природи рідного краю. Серед матеріалів цієї тематики трапляються й поодинокі хронікальні фотозамітки (Свято ремісничої молоді. 1930. Ч. 18. 25 трав.). Світлини інформували, пропагували та заохочували свою читачку аудиторію долучатися до такого цікавого, пізнавального, різноманітного досвіду, а головню у національному дусі.

Серед фотокраснавчої тематики спостерігаємо світлини, які ознайомлювали з «купелевими» курортами Галичини й заохочували до їх відвідин (Їдьте до Черча! 1930. Ч. 24. 13 лип.).

У полі зору редакції був і український спортивний рух. Читачі мали змогу оглянути членів різних команд, моменти з футбольних матчів чи «лещатарських прогульок», а з підписів до світлин – простежувати їх діяльність (Наші лещетарі. 1930. [Ч. 2]. 26 січ.; Наші змагуни. Водна секція У.С.К. «Сянова Чайка» в Перемишлі. 1931. [Ч. 1]. 31 трав.). Завдяки візуалізації спортивного руху пропагувався здоровий спосіб життя.

Серед провідних тем додатка – збереження пам'яті українського громадянства про події минулого, зокрема боротьбу українського народу за свою ідентичність, державну самостійність. Про це свідчить серія світлин про вшанування могил українських воїнів, які полягли у часи визвольних змагань 1917–1921 рр. (Поклін карної молоді Героям, Наші могили. 1930. Ч. 20. 8 черв.; Після свята на Маківці. 1930. Ч. 33. 21 верес.),

про вшанування полеглих козаків у чергову річницю бою під Берестечком п. н. «Великі роковини» (1930. Ч. 22. 29 черв.) тощо. Варто відзначити фотоповідомлення про вшанування пам'яті Маркіяна Шашкевича біля Білої Гори – «Поклін Шашкевичеві» (1930. Ч. 3. 24 серп.). У коментарі під ним акцентовано масштаб заходу – участь близько 15 тис. людей та викладений тризуб із сосни та червоної калини на хресті.

Тема «пацифікації» мала широке відображення на шпальтах «Довкола світу». Зокрема, світлини ілюстрували знищені польською окупаційною владою осередки національного життя – українські просвітницькі й культурні установи (школи, читальні), зруйновані могили січових стрільців, пам'ятники українським діячам (Без коментарів. Будинок читальні «Просвіти» в Драганівці пов. Тернопіль, на другий день після нападу «стшельців». 1930. Ч. 24. 13 лип.; Пам'ятник героям в Пісочній пов. Жидачів, відновлений після того, як знищили його в Зелені свята «стшельци». 1930. Ч. 27. 3 серп.).

Ще одна тема видання, яку редактори не могли оминати, – викриття злочинної більшовицької влади. Зокрема, у коментарі під графічним портретом Сергія Єфремова редакція повідомляє: «Проф. Всеукр. Акад. Наук і визначний учений, головний обвинувачений в процесі “Спілки Визволення України”, що відбувається в Харкові, за ходом якого слідкує вважно не тільки ціла Україна, але й цілий світ, як за нечуваним вислідом большевицької провокації і “свободи”» (1930. Ч. 11. 30 берез.). «Боротьба з релігією в Радян. Союзі» – ілюстрація руйнування старовинного собору при Семьоновському монастирі в Москві. В коментарі до цього фотоколажу підкреслено: «За протяг останніх місяців замкнено або розвалено в Рад. Союзі 986 церков» (1930. Ч. 6. 23 лют.). Під заголовком «З червоного раю» фотозамітка представляє клір Собору Української автокефальної церкви на чолі з митрополитом Василем Липківським, «яку большевики розв'язали» (1930. Ч. 11. 30 берез.).

Шевченкіана була невід'ємною частиною додатка. У березневі дні редакція вмістила фото автопортрета Кобзаря та погруддя роботи Володимира Побулавця у техніці різьблення під заголовком «До роковин Пророка» (1930. Ч. 8. 9 берез.), у такий спосіб демонструючи роботи українських митців.

Матеріали мистецької тематики, наявні на сторінках додатка, ознайомлювали читачів з українським культурним надбанням, формували мистецькі смаки пересічних галичан. Фотоілюстрації під заголовками «Наше мистецтво», «Твори наших мистців» презентують зразки килимарства, живопису авторства Василя Крижанівського та Івана Труша. Якщо число було присвячене певній події чи постаті, то могло містити кілька світлин цієї тематики. Зокрема, повідомляючи про відкриття посмертної виставки в Національному музеї у Львові творів художника В. Крижанівського, редакція надрукувала кілька світлин його картин, що становлять фотонарис (1930. Ч. 11. 30 берез.).

Отже, візуалізації на сторінках «Довкола світу» не лише інформували про конкретну подію, а й ознайомлювали пересічних галичан (які, можливо, ніколи й не виїжджали за межі свого села чи містечка) з навколишнім світом, устроєм у його різних регіонах. Українці мали змогу оглядати на світлинах архітектуру міст (зокрема хмародери в США), тенденції світової моди, природу та її стихії, поступ людства у різних сферах (культура, мистецтво, наука, спорт, сільське господарство, машино-, кораблебудування) і, звичайно, портрети непересічних постатей. Географія представлених світлин досить широка – здебільшого це рідний край, Велика Україна, Європа, Китай, Палестина, США, сувора Північ із льодовиками, Індія тощо. Вони не лише розширювали світогляд, сприяли піднесенню освітнього рівня читачів, а й створювали ефект присутності, приналежності до тих чи інших процесів світового співтовариства.

Окремий блок видання становили розважальні та пізнавально-публіцистичні матеріали. Починаючи від ч. 9, додаток збільшився в обсязі – додалися розважальні рубрики – шаржі про радника Щипавку, «Загадки», «Шахи», «Чи Ви знаєте?», «Три хвилини сміху». Під рубрикою «Шахи», яку редагував Степан Попель, друкувалися не лише шахова таблиця, правильні відповіді, а також повідомлення про «шаховий рух у Львові» (підрубрика). Під рубрикою «Загадки» (редагував Андрій Качор) вміщено «хрестівки» (кросворди), різні ребуси («магічний квадрат», «силлябічне додання», «загадочні візитівки», «рахункова загадка» та ін.) та розв'язки до них.

Серед непостійних рубрик були: «Фотографія», яку редагував Юліан-Юрій Дорош, «Література» (список книжок та журналів, надісланих до редакції), «Із голосів нашої преси», «Замість малого фейлетону» (афоризми), «Дещо про погоду» (народні прикмети, які подавав Юрій Марфей), «Господарський порадишник» (редагував Михайло Бардега), «Спорт» (під ред. Едварда Жарського), «Косметика» (під ред. д-ра Омеляна Тушицького зі Львова, у якій лікар подавав корисні поради у формі запитання-відповідь), «Поштова скринька». Власне, під цими рубриками містилися пізнавальні статті й замітки відповідної тематики. Серед іншого варто відзначити статтю чи, точніше, подорожній нарис Лева Ясінчука «В країні доляра. Образки праці американського робітника (з вражіннь очевидця)» (1930. Ч. 14. 20 квіт.), у якому автор поділився своїми враженнями від подорожі американськими містами та спогляданням, як пересічний американський робітник заробляє собі на хліб насущний важкою, багатогодинною працею, стоячи біля механізованого станка. Автор прагнув розвінчати усталений міф про легке збагачення за океаном, вплинути таким чином на еміграційний потік галичан.

Розважальна рубрика забезпечувала активну співпрацю з читачами. Зазначаючи укладачів головоломок, друкуючи правильні відповіді й відзначаючи переможців, редакція у такий спосіб залучала аудиторію до спілкування та регулярного читання часопису й передплати.

Варто наголосити, що навіть через призму розважального контенту простежується націоналістична позиція редакції. Замаскувавши українські національні символи, такі як тризуб, абрєвіатура УСС, портрет Кобзаря у розв'язках загадок, ребусів, кросвордів, редакція емоційно, підсвідомо впливала на аудиторію, пропагуючи таким чином національну ідею. Національна ідея звучить і в оголошеннях видання, як-от: «Всі українські діти до шкіл і захоронок “Рідної Школи”! Хто посилає свої діти до чужих шкіл і захоронок, той ворог своїх дітей і українського народу!» (1930. Ч. 24. 13 лип.).

Окреме місце серед матеріалів додатка становить реклама. Здебільшого це текстові публікації, доповнені графічними малюнками: реклама українських книжкових та пресових видань, крамниць, виробників. Серії цукерків «Солодка історія Фортуни

Нової», у якій було вкладено міні портрети українських князів, гетьманів, письменників і культурних діячів, підписані, з датами та коротким описом їх діяльності, присвячено статтю «Найсолодший підручник рідної історії». У ній автор акцентував важливість такої ініціативи виробника для виховання українського доросту, адже галерея портретів історичних постатей – це «найкраща нагода познакомити українську дитину з історією рідного краю», «розкрити очі й серце наших найменчих на цінности й постаті історії українського народу» і «це дасть, без сумніву, кращі успіхи, аніж книжкове навчання» (1930. Ч. 20. 8 черв.).

Допомагало формувати обличчя журналу і графічне оформлення – дрібні декоративні елементи, орнаменти, що додавали естетичного вигляду.

Опубліковані зображальні матеріали видання не підписано, джерела фотоілюстрацій не подано (за винятком трьох світлин у 1931 р. додатка до ч. 20 «Неділі»: «Наші змагуни» – передрук із «Спортових вістей»; «Клопоти з червоними» та «Ще один переможець» – у коментарі зазначено «наша світлина»). Можливо, редакція використовувала світлини з інформантств. На жаль, жоден автор фотографій не був указаний.

Варто звернути увагу на коментарі до фотоілюстрацій. Хоча краще було б присвятити цьому питанню окреме дослідження, проте не можемо його оминати тут, не сказавши хоча б кілька слів про головне. Усі фотографії додатка коментовані. Лише незначна частина не має заголовка до тексту. Перший елемент, який читач бачить на сторінці, – це фотографія, а другий – заголовок до підпису, адже він виділений напівжирним шрифтом. Заголовки цікаві, лаконічні, вони не лише інформують, а й вносять інтригу, задають правильний тон (просто інформативний, драматичний чи іронічний). Вони спонукають читача до уважнішого розгляду фотографій та прочитання коментаря, який розкриває суть зображеного. До прикладу, під фотографією, на якій зображено колону людей, яка рухається вулицею якогось міста, по боках натовп людей їх вітає, – заголовок «1160 женихів їде!». Далі опис розкриває зміст фото та заголовка: «На світліні бачимо похід 1160 Греків, що приїхали на 14 днів до Греції з Америки, щоби вибрати собі дружину, вулицями столиці Греції – Атен» (1930. Ч. 16. 11 трав.). Усі три елементи пов'язані між собою і доповнюють один одного.

Серед іронічного – «З політичної гумористики» (1930. Ч. 3. 2 лют.) – фото з відкриття конференції з обмеження морського озброєння, яка відбулася у Лондоні; до теми – «Роззброюються» (1930. Ч. 6. 23 лют.) – на світлинах зображено найбільші підводні човни Великої Британії та США, і це у той час, коли у дипломатичному світі мова йшла про скорочення морських військових суден. У жанрі репліки заголовок до коментаря фотозамітки відображає суть повідомлення. У тексті ж уже уточнено місце, час, учасників тощо, що розширює уявлення читачів про подію. Інколи достатньо було й однієї репліки – «Господарська диктатура світу: Біржа в Нью-Йорку» (1930. Ч. 7. 2 берез.).

Коментарі до світлин пояснюють події та явища суспільного життя. Вони майстерно написані, переважно емоційно забарвлені, подекуди з іронічними нотками, за якими ховається критика або захоплення. Журналістська майстерність редактора проявляється у лаконічних текстах, які ефективно впливають на читача, розбуджуючи його уяву, спонукають до роздумів, що робить його небайдужим спостерігачем, а створює ефект співучасника події. Таким чином, редактори впливали на зростання інтелектуального рівня читачів та спонукали їх до активізації у суспільному житті – з одного боку, а з іншого – стрімкий розвиток і популярність фотографії та прагнення суспільства до наочності пізнання вимагали від журналістів негайної реакції на вимоги часу та креативного підходу до подання інформації.

Підсумовуючи, зазначимо, що ця мандрівка світом, зібрана на шпальтах невеликого видання, хоча тривала недовго, була надзвичайно змістовною та цікавою. Видання представляє новий тип української преси міжвоєнного періоду, у якому поєднання аналітичного з розважальним, сенсаційним, але не скандальним чи вульгарним, візуального з вербальним контентом застосовано задля виконання не лише інформаційної та розважальної функцій, а й пізнавальної, виховної та агітаційно-пропагандистської.

Висновки. У результаті дослідження ілюстрованого додатка «Довкола світу» (1930–1931 рр.) тижневика «Неділя» з’ясовано, що це видання було важливим складником національного медіапростору української міжвоєнної преси Галичини. Попри нетривалий період існування, додаток виконував комплексну

інформаційну, культурно-просвітницьку та ідеологічну функції, поєднуючи візуальний і текстовий способи подання матеріалу.

Аналіз тематичного наповнення засвідчив, що редакція приділяла значну увагу міжнародним політичним подіям, суспільним процесам та науково-технічним досягненням. Окремий тематичний блок становили матеріали української проблематики: висвітлення діяльності громадських, освітніх, молодіжних і спортивних організацій, польсько-українських відносин, популяризація національного виховання, збереження історичної пам'яті, що відображали ідеологічну позицію редакції. Водночас вагоме місце у структурі видання займали матеріали розважального спрямування.

Встановлено, що важливу роль у концепції додатка відіграла фотографія як засіб масової комунікації та впливу на аудиторію. Оглянувши фоторяд видання, можна виділити такі жанри: фотозамітка, фоторепортаж, фотонарис, фотопортрет, фотопейзаж, фотоколаж. Виявлено, що найбільш поширеними фотожанрами у часописі виступають фотозамітка та фотопортрет. У межах жанру фотопортрета переважає політичний фотопортрет як поодиноких постатей, так і груповий. Фотоілюстрації у поєднанні з лаконічними та емоційно виразними коментарями формували цілісний візуальний образ подій і посилювали інформаційний та емоційний вплив матеріалів. Через систему заголовків, підписів, нарисів і навіть розважальних рубрик редакція послідовно транслиувала національну ідею та формувала українську національну свідомість.

Додаток становить такий вид періодики, який пропонує доступність та інклюзивність, що відповідало новаторським тенденціям у світі періодики початку ХХ ст. і залишається актуальним і тепер. Завдяки балансу між складними темами та розважальним форматом видання було зрозумілим для широкого кола читачів. Ця інклюзивність дозволяла людям з різним рівнем освіти та соціальним походженням взаємодіяти з часописом, отримати спільну інформаційну базу для обговорення. Це сприяло формуванню відчуття культурної й національної єдності.

Отже, ілюстрований додаток «Довкола світу» тижневика «Неділя» є цінним джерелом для вивчення розвитку української ілюстрованої преси, фотожурналістики та візуальної культури

міжвоєнного періоду. Видання репрезентує характерні тенденції українського медіадискурсу 1930-х рр. і засвідчує вагому роль візуальної журналістики у процесах суспільної комунікації, національного виховання та формування громадської думки.

Література

Від основ. Слово до наших читачів. (1930, 9 лист.). *Неділя*, 44(113), 1. Львів.

Голубець, Микола (1928, 2 верес.). Розбудова преси (Замість «Слова до читачів»). *Неділя*, 1, 2. Львів.

Горевалов, С. І., Зикун, Н. І. та Стародуб, С. А. (Ред) (2010). *Фотожурналістика в системі засобів масової комунікації: єдність слова і зображення*: навч. посіб. Київський міжнародний університет. Київ.

Здоровега, В. (2001). Природа і специфіка образу в журналістиці. *Вісник Львівського університету*. Серія журналістика, 26. 63–73.

Здоровега, В. (2004). *Теорія і методика журналістської творчості*. Львів.

Катола, О. (2006). Тематичні аспекти публікацій Миколи Голубця на сторінках часопису «Неділя» (1928–1939 рр.). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*, 14, 514–519. Львів.

Костик, Ю. (2013). Матеріали до некропістики і просопографії на сторінках газети «Неділя» (Львів, 1928–1939 рр.). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*, 3, 243–250. Львів

Мітчук, О. (2013). Еволюція фотографії в контексті української фотожурналістики. *Наукові записки Інституту журналістики*, 53, 291–292.

Передерій, В. (2003). *Неділя: Ілюстрований тижневик. Українські часописи Львова 1848–1939 рр.: іст.-бібліогр. дослідж.: у 3 т. Т. 3. Кн. 1: 1920–1928 рр.*, 851–855. Львів.

Передерій, В. А. (1995). «Неділя» – тижневик для українських родин (1928–1939). *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. третьої Всеукр. наук.-теорет. конф. (22–23 груд.1995 р.), 103–105. Львів.

Поліха, Л. (2009). Жанрові різновиди фотожурналістики у періодичних виданнях Закарпаття 1919–1944 років. *Науковий вісник Ужгородського університету*: Серія: Філологія, 21. 141–143. Ужгород.

Процик-Кульницька, М. (2013а). «Світ в образах»: часопис «Око» як унікальний зразок ілюстрованого періодичного видання. *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. одинадцятої Всеукр. наук.-теорет. конф. (Львів, 29–30 листоп. 2013 р.), 137–147. Львів.

Процик-Кульницька, М. (2013b). Українські ілюстровані періодичні видання 1917–1920 рр. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*, 3, 76–88. Львів.

Рудницький, М. (1942, 23 трав.). Невтомний робітник пера: Микола Голубець (1891–1942). *Львівські Вісті*, 113(237), 5.

[Середа, О.] Воробкало Дзвінка (2016, 15 груд.). Невтомний «богеміст» Мольо. *Збруч*.

Середа, О. (2023). Зевс мистецької критики: Микола Голубець. У кн. *У полоні арту: українська мистецька преса Галичини міжвоєнного двадцятиліття*: монографія (с. 191–192). Львів.

Табінський, Я. (2020). Трансформація жанрів у фотожурналістиці: теоретичний та генологічний аспекти. *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика, 47, 77–87. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2020.47.10507>.

Табінський, Я. І. (2011). Фотожурналістика як інструмент відображення дійсності. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки, 25, 77–79.

Черговий етап. (1930, 6 січ.). *Неділя*, 1(70), 2. Львів.

Черняков, Б. І. (1998а). *Зображальна журналістика в друкованих засобах масової інформації: Ілюстрована періодика від виникнення до середини XIX століття*: монографія. Київ.

Черняков, Б. І. (1998б). *Зображення в культурі і журналістикознавстві*. Київ.

Черняков, Б. І. (1999). *Фотографія в журналістиці: від винайдення до початку XX століття*. Київ.

Шаповал, Ю. Г. (2007). *Фотожурналістика*: навч. посіб. Рівне.

References

Cherhovyi etap [Another stage]. (1930, January 6). *Nedilia*, 1(70), 2. Lviv [in Ukrainian].

Cherniakov, B. I. (1999). *Fotografia v zhurnalistytsi: vid vynaidennia do pochatku XX stolittia* [Photography in journalism: From its invention to the beginning of the twentieth century]. Kyiv [in Ukrainian].

Cherniakov, B. I. (1998а). *Zobrazhalna zhurnalistyka v drukovanykh zasobakh masovoi informatsii: iliustrovana periodyka vid vynykennia do seredyiny XIX stolittia* [Visual journalism in print mass media: Illustrated periodicals from their origins to the mid-19th century]. 116 s. Kyiv Lviv [in Ukrainian].

Cherniakov, B. I. (1998b). *Zobrazhennia v kulturi i zhurnalistykoznavstvi* [Images in culture and journalism studies]. Kyiv [in Ukrainian].

Holubets, M. (1928, September 2). Rozbudova presy (Zamist «Slova do chytachiv») [Development of the press (Instead of «A word to readers»)]. *Nedilia*, 1, 2. Lviv [in Ukrainian].

Horevalov, S. I., Zykun, N. I. & Starodub, S. A. (Eds.). (2010). *Fotozhurnalistyka v systemi zasobiv masovoi komunikatsii: yednist slova i zobrazhennia* [Photojournalism in the system of mass communication: the unity of word and image]. Kyiv, International University [in Ukrainian].

Katola, O. (2006). Tematychni aspekty publikatsii Mykoly Holubtsia na storinkakh chasopysu «Nedilia» (1928–1939 rr.) [Thematic aspects of Mykola Holubets's publications in the newspaper *Nedilia* (1928–1939)]. *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*, 14, 514–519. Lviv [in Ukrainian].

Kostyk, Yu. (2013). Materialy do nekropolistyky i prosopohrafiï na storinkakh hazety «Nedilia» (Lviv, 1928–1939 rr.) [Materials for necropolistics and prosopography in the newspaper *Nedilia* (Lviv, 1928–1939)]. *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, 3, 243–250. Lviv [in Ukrainian].

Mitchuk, O. A. (2013). Evoliutsiia fotohrafiï v konteksti ukrainskoi fotozhurnalistyky [The evolution of photography in the context of Ukrainian photojournalism]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*, 53, 291–292 [in Ukrainian].

Peredyrii, V. (2003). Nedilia: Iliustrovanyi tyzhnevuk [Nedilia: An illustrated weekly]. *Ukrainski chasopysy Lvova 1848–1939 rr.: Istoryko-bibliohrafichne doslidzhennia, Vol. 3, Book 1*, 851–855. Lviv [in Ukrainian].

Peredyrii, V. A. (1995). «Nedilia» – tyzhnevuk dlia ukrainskykh rodyn (1928–1939) [«Nedilia»: A weekly for Ukrainian families (1928–1939)]. *Ukrainska periodyka: istoriia i suchasnist: dop. ta povidoml. tretoi Vseukr. nauk.-teoret. konf. (22–23 hrud.1995 r.)*, 103–105. Lviv [in Ukrainian].

Polikha, L. (2009). Zhanrovi riznovydy fotozhurnalistyky u periodychnykh vydanniakh Zakarpattia 1919–1944 rokiv [Genres of photojournalism in Zakarpattian periodicals, 1919–1944]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia Filohiia*, 21, 141–143. Uzhhorod [in Ukrainian].

Protsyk-Kulchytska, M. (2013a). «Svit v obrazakh»: chasopys «Oko» yak unikalnyi zrazok iliustrovanoho periodychnoho vydannia [«The world in images»: the magazine *Oko* as a unique example of an illustrated periodical]. *Ukrainska periodyka: istoriia i suchasnist: dop. ta povidoml. odynadtsiatoi Vseukr. nauk.-teoret. konf. (Lviv, 29–30 lystop. 2013 r.)*, 137–147. Lviv [in Ukrainian].

Protsyk-Kulchytska, M. (2013b). Ukrainski iliustrovani periodychni vydannia 1917–1920 rr. [Ukrainian illustrated periodicals, 1917–1920]. *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, 3, 76–88. Lviv [in Ukrainian].

Rudnytskyi, M. (1942, May 23). Nevtomnyi robitnyk pera: Mykola Holubets (1891–1942) [The tireless man of letters: Mykola Holubets (1891–1942)]. *Lvivski Visti*, 113(237), 5 [in Ukrainian].

Sereda, O. (2023). Zevs mystetskoi krytyky: Mykola Holubets [Zeus of art criticism: Mykola Holubets]. In *U poloni artu: Ukrainska mystetska presa Halychyny mizhvoiennoho dvadtsiatylittia* (pp. 191–192). Lviv [in Ukrainian].

[Sereda, O.] Vorobkalo Dzvinka. (2016, December 15). Nevtomnyi «bohemist» Molio [The tireless «Bohemist» Molio]. *Zbruch* [in Ukrainian].

Shapoval, Yu. H. (2007). *Fotozhurnalistyka* [Photojournalism]. Rivne [in Ukrainian].

Tabinskyi, Ya. (2020). Transformatsiia zhanriv u fotozhurnalistytsi: teoretychnyi ta henolohichni aspekty [Transformation of genres in photojournalism: theoretical and genological aspects]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia: Zhurnalistyka*, 47, 77–87. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2020.47.10507> [in Ukrainian].

Tabinskyi, Ya. I. (2011). Fotozhurnalistyka yak instrument vidobrazhennia diisnosti [Photojournalism as a tool for representing reality]. *Naukovi pratsi*

Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Filolohichni nauky, 25, 77–79 [in Ukrainian].

Vid osnov. Slovo do nashykh chytachiv [From the foundations. A word to our readers]. (1930, November 9). *Nedilia*, 44(113), 1. Lviv [in Ukrainian].

Zdoroveha, V. (2001). Pryroda i spetsyfika obrazu v zhurnalistytsi [The nature and specificity of images in journalism]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya Zhurnalistyka*, 26, 63–73 [in Ukrainian].

Zdoroveha, V. (2004). *Teoriia i metodyka zhurnalistytskoi tvorchosti* [Theory and methodology of journalistic creativity]. Lviv [in Ukrainian].

Olha Tereshchuk

Research Fellow of the Research Institute for Press Studies
Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv
(Lviv, Ukraine)

«DOVKOLA SVITU» IN 13 MONTHS: AN ILLUSTRATED SUPPLEMENT TO THE WEEKLY «NEDILIA» (LVIV, 1930–1931s)

The article provides a comprehensive analysis of the illustrated supplement «Dovkola svitu», published in Lviv in 1930–1931 as a supplement to the weekly newspaper «Nedilia» (1928–1939). **The relevance** of the study stems from the lack of specialized scholarly works devoted to this periodical despite its significant place in the system of the Ukrainian press during the interwar period. **The aim** of the article is to identify the thematic, genre and structural features of the supplement and to determine its role in the development of Ukrainian journalism and visual communication during the interwar period. The methodological framework of the study is based on both general scientific and specialized **methods**, including analysis and synthesis of scholarly sources and periodical materials, the historical and comparative method, content analysis, and descriptive methods. **The study provides the first** comprehensive scholarly analysis of «Dovkola svitu» as an independent object of research. It identifies the thematic structure, genre features, and functions of the periodical within the system of the **Ukrainian press during the interwar period**, as well as clarifies its significance for the shaping of the Ukrainian informational and cultural space. **Conclusions.** The study demonstrates that «Dovkola svitu» combined informational, cultural-educational, pedagogical, and ideological functions. Its content was primarily

based on photographic materials covering international political events, social processes, scientific and technological achievements, as well as issues related to Ukrainian public organizations, education, sports, culture, historical memory and Polish-Ukrainian relations. The dominant photographic genres included photo news, photo portraits, photo essays, and photo landscapes. Brief yet expressive captions and headlines enhanced the impact of visual materials and guided readers' interpretation of current events. The study argues that «Dovkola svitu» represented an innovative type of illustrated periodical publishing in which the combination of visual and textual content served not only to inform and entertain but also to shape national consciousness and public opinion.

Keywords: «Dovkola svitu» supplement, illustrated press, «Nedilia» weekly, interwar period, Galicia, national identity, visual content, photographic illustrations.

Стаття надійшла 30.03.2026

Прийнято 25.04.2026

Опубліковано on-line 26.06.2026